

Одеський національний медичний університет
Факультет Фармацевтичний
Кафедра організації та економіки фармації

Силабус курсу
МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Обсяг	4 кредита / 120 годин
Семестр, рік навчання	III-IV семестр, 2 рік навчання
Дні, час, місце	Згідно розкладу, в (201) аудиторії кафедри організації та економіки фармації, вул. Малиновського, буд. 37
Викладач (-і)	Унгурян Ліана Михайлівна, д.фарм.н., професор
Контактний телефон	Кафедра Організації та економіки фармації - 0487779818
Е-mail	liana.unguryan@onmedu.edu.ua – Унгурян Л.М.
Робоче місце	Кабінет № 209 кафедри організації та економіки фармації, вул. Малиновського, буд. 37
Консультації	<i>Очні консультації:</i> четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 <i>Онлайн консультації:</i> четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 <i>Microsoft Teams.</i>

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація з аспірантами буде здійснюватися через очні зустрічі. У разі переходу на дистанційне навчання комунікація з аспірантами буде здійснюватися за допомогою Е-mail, та програм: Microsoft Teams, Moodle.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» є методологія та методи наукового дослідження, його основні етапи і особливості.

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі):

Дисципліна «Маркетингові дослідження в галузі охорони здоров'я» базується на знаннях, отриманих аспірантами при вивченні фармацевтичного

менеджменту та маркетингу, міжнародного маркетингу, економічної теорії, організації та економіки фармації.

Мета курсу.

Метою навчальної дисципліни «Методологія проведення наукових досліджень» є формування комплексу знань, вмінь, навичок вільно використовувати методи наукових досліджень, володіти методологічними засадами розвитку наукового знання, принципами організації науково-дослідної роботи та вміння презентувати результати дослідження.

Завдання дисципліни:

1) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань щодо методології як складової науки та фундаменту наукового світогляду кожного науковця;

2) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань відносно розуміння фундаментальних методологічних проблем наукового пізнання, основних моделей структури та розвитку наукового знання;

3) усвідомлення здобувачами ступеня доктора філософії методологічних засад творчих процесів у науковій діяльності;

4) формування у здобувачів ступеня доктора філософії навичок апробації та презентації результатів наукових досліджень в усній та письмовій формах.

Очікувані результати

Аспірант (здобувач) має знати:

- основи наукознавства і методичку наукових досліджень конкретних проблем;
- основи методології і методи наукового дослідження;
- основи організації наукових досліджень в фармації;
- способи обґрунтування актуальності проблеми дослідження;
- способи визначення мети, завдання, об'єкта та предмета дослідження;
- особливості відбору, аналізу й обробки релевантної наукової інформації;
- особливості підготовки і оформлення наукових робіт фармацевтичного профілю.

Аспірант (здобувач) має вміти:

- обґрунтовувати поняття методології та методички наукових досліджень, поняття наукового методу;
- вибирати напрями наукового дослідження;
- розробляти програми наукового дослідження у фармацевтичній галузі;
- працювати з різними інформаційними джерелами;
- збирати, опрацьовувати та аналізувати зібрану інформацію з використанням сучасної методології наукових досліджень;
- формулювати висновки та пропозиції;
- активізувати творче мислення;
- оформляти результати наукових досліджень;
- раціонально організовувати інтелектуальну працю;

- розробляти наукові проблеми, писати наукові статті, роботи, застосовуючи при цьому нові інформаційні технології та програмне забезпечення;
- аргументовано виступати з доповідями за результатами науково-дослідницької роботи;
- впроваджувати результати досліджень в фармацевтичну практику.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі практичних занять (60 год.), організації самостійної роботи аспірантів (60 год.), всього 120 год (4 кредита).

Вивчення дисципліни повинно реалізовуватися на основі проблемного викладу, евристичного, дослідницького, інтерактивного (методу проектів) методів.

Зміст навчальної дисципліни

Розділ № 1. Теоретичні основи методології наукових досліджень

Тема №1. Наука та наукові дослідження: становлення і розвиток.

Наукова діяльність. Види наукової діяльності. Історичні етапи науки. Розвиток науки в XIX столітті. Наука XX століття і початку XXI століття: характерні особливості. Види та ознаки наукового дослідження. Теоретичні та методологічні принципи науки. Наукова ідея, науковий принцип. Наукові поняття і гіпотези.

Тема №2. Організація науково-дослідної діяльності.

Поняття, мета і особливості науково-дослідної діяльності. Класифікація об'єктів наукового дослідження. Класифікація наукових досліджень. Етапи наукового дослідження. Організація наукової діяльності в Україні.

Тема №3. Основні принципи науки і наукового пізнання. Процес наукового дослідження і методологія наукового пізнання

Наукове пізнання та його особливості. Основні наукові поняття. Класифікація принципів науки і наукового пізнання. Критерії науковості знання. Форми організації наукового знання: факт, положення, поняття, категорія, принцип, закон, теорія, ідея, гіпотеза, парадигма. Види та ознаки наукового дослідження.

Тема №4. Характеристика методів наукових досліджень

Поняття методу. Специфіка наукового методу. Співвідношення методології та методики наукового дослідження. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів. Загальнонаукові методи: теоретичні та емпіричні. Теоретичні методи пізнання: абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція,

побудова теорій, ідеалізація, мисленнєвий експеримент, математичні методи, аксіоматичні методи, гіпотетико-дедуктивний, історичний і логічний метод. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Лабораторні та польові експерименти. Метод експертних оцінок. Співвідношення теоретичних та емпіричних методів у науковому дослідженні.

Розділ №2. Організація наукового дослідження

Тема №5. Організація наукового дослідження та оцінка його ефективності. Інформаційне забезпечення наукової роботи

Етапи наукового дослідження: постановка проблеми, вироблення методології, збір та аналіз фактів, експеримент, висновки, апробація. Наукова проблема як основа задуму дослідження. Актуальність проблеми та її обґрунтування. Категоріальний апарат наукового дослідження. Мета, об'єкт, предмет дослідження. Наукова проблема. Обґрунтування актуальності проблеми. Наукова новизна, її функції. Теоретична та практична значущість. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень. Види фактів. Джерела даних. Джерела інформації та їх використання у науково-дослідницькій роботі. Особливості інформаційного пошуку при проведенні наукового дослідження. Техніка роботи зі спеціальною літературою. Використання Інтернету для пошуку наукової інформації. Проблема плагіату та посилання на певний науковий текст. Складання та оформлення бібліографії.

Тема №6. Методика теоретичних і експериментальних досліджень. Моделювання в науково-дослідній роботі

Загальні відомості про теоретичні дослідження. Експеримент як засіб отримання нових знань. Розробка методики експерименту. Обробка експериментальних даних. Вибіркові оцінки коректності математичної обробки результатів експерименту. Вимоги щодо проведення статистичних спостережень. Прикладні методики педагогічного дослідження. Опитування та моніторинг як прикладні методи. Методи статистичного аналізу: кореляційний, факторний аналіз, метод імплікаційних шкал, контент-аналіз. Похибки вимірювання. Загальні відомості про моделювання систем. Класифікація методів математичного моделювання. Основні постулати моделювання. Співвідношення між моделлю та системою. Класифікація моделей. Вимоги до моделей.

Тема №7. Методика підготовки, оформлення, захисту наукової роботи

Загальні відомості про науково-дослідну роботу. Основні ознаки наукової роботи. Вимоги до написання дисертаційної роботи. Мова та стиль наукової роботи. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження. Вибір методів дослідження. Опис процесу дослідження. Формулювання висновків. Комплексні завдання, що вирішуються у роботі. Структура та вимоги дисертаційної роботи. Організація презентації кваліфікаційної роботи.

Тема №8. Основні вимоги до наукових публікацій результатів науково-дослідної роботи. Впровадження результатів наукових досліджень.

Складання звітів про науково-дослідні роботи і публікація їх результатів. Апробація наукових досліджень. Наукова стаття: структура, зміст, послідовність оформлення. Виступ, доповідь, інформаційне повідомлення на семінарах, наукових, науково-практичних конференціях, симпозіумах. Впровадження завершених науково-дослідних робіт.

Перелік рекомендованої літератури

Основна (базова):

1. Добронравова І.С., Руденко О.В., Сидоренко Л.І. та ін. *Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник*. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607с.
2. Важинський С. Є., Щербак Т. І. *Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб.* Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. *Методологія наукових досліджень : навч. посіб.* Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
4. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
5. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / Крушельницька О. В. К.: Кондор, 2016. 192 с.*

Додаткова

1. *Методологія наукових досліджень: навч.посібник/ В.С. Антонюк, Л.Г. Полонський, В.І. Аверченков, Ю.А. Малахов.* К.: НТУУ «КПІ», 2015. 276 с.
2. Вдовичин І. *Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб.* Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.
3. Трохимчук В.В. Розроблення рекомендацій щодо створення локального формуляра лікарських засобів для хворих на гастрит і дуоденіт дітей/ В. В. Трохимчук, І. В. Вишницька. *Фармацевтичний журнал.* 2016. № 3-4. С.16-20
4. Роль стандартизації в системі раціональної фармакотерапії/ Л. М. Унгурян, І. В. Вишницька, О.І. Беляєва, І. Б. Петкова, Ю.С. Каравелкова // II International Scientific and Practical Conference “Topical issues Of Science And Education” /Open Access Peer-reviewed Journal Science Review 7(7), December 2017, Vol.7. P. 55-57.
5. Вишницька І.В., Трохимчук В.В. Маркетинговий аналіз окремих груп протидіабетичних лікарських засобів, представлених на фармацевтичному ринку України. *Фармацевтичний журнал.* 2017. №2. С. 3-11.
6. Здійснення фармацевтичної опіки при відпуску лікарських засобів з аптеки хворим з гіпертонічною хворобою як складника належної аптечної практики/ Л.М. Унгурян, І.В. Вишницька, Г.В. Бутенко, Н.А. Прилипко // Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції «Впровадження належних практик у фармації: досягнення, перспективи та

проблеми» (м. Київ, 15 листопада 2017 р.) / [відповід. редактори: канд. фарм. наук Гнітько І.В., канд. фарм. наук Гетало О.В., доц. Шостак Л.Г., лаборант кафедри фармації Бут К.С.] - К.: видавництво КиМУ, 2017. С. 12-14.

7. Наукознавчий аналіз становлення фармацевтичної логістики в Україні/ Беляєва О.І., Унгурян Л.М., Прилипка Н.А., Вишницька І.В. *Journal of Education, Health and Sport*. Vol. 6, No 12. 2016. P. 951-967.

8. Comorbidities as factors influencing choice of drug in arterial hypertension therapy/ Vyshnytska Iryna, Unhurian Liana, Bieliaieva Oksana, Pietkova Iryna. Medical theory: collective monograph / Bulavenko Olga, Muntian Olga, Muntian Maksym, Yarovenko Anatolii, etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2020. P. 68-76. Available at: DOI : 10.46299/isg.2020.MONO.MED.II

9. Effective communication of Ukrainian medical opinion leaders in social network. O.Skalatska, A.Nerubasska, T. Yamilova, O.Bielyaieva, L. Zahorodnia. *JCR*, 2020; 7 (4): 1673-1678

10. Implementation of Standards of Good Pharmacy Practice in the World: A Review/ Liana Unhurian, Oksana Bielyaieva, Irina Vyshnytska, Natalia Suschuk, Irina Petkova. *Asian Journal of Pharmaceutics*. Jan-Mar 2018 (Suppl). 12 (1). P. 42-46.

11. Introduction to research methodology Editor: Dr Imre Boncz, Pécs, 2015. 296 p.

12. Peter Pruzan. Research Methodology: The Aims, Practices and Ethics of Science. Springer International Publishing. Switzerland, 2016. 326 p.

13. Rascati, Karen L. Essentials of pharmacoeconomics / Karen L. Rascati. 2nd edition, 2015. 313p.

14. SIAPS. 2017. Applying Principles of Pharmacoeconomics to Improve Medical Product Selection and Use in Low- and Middle-income Countries: Trainer's Guide. Submitted by the Systems for Improved Access to Pharmaceuticals and Services Program to the US Agency for International Development. 89 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Державний Експертний Центр МОЗ України
<http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/>

2. ДП "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів" <http://sphu.org/>

3. Законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua;> <http://www.nau.kiev.ua;> <http://www.ukrpravo.kiev.com;> [http://www.liga.kiev.ua.](http://www.liga.kiev.ua)

4. Методологія науки - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.

5. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
<http://www.nbu.gov.ua/>

7. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://www.nplu.kiev.ua>

8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

9. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. №2623-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>

10. Ресурс лікарських засобів «Компендіум». URL: <http://compendium.com.ua>

11. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. URL : <http://korolenko.kharkov.com>

12. Google Scholar або Google Академія: пошукова система і некомерційна бібліометрична база даних, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування. URL : <https://scholar.google.com.ua/>

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: Оцінювання успішності вивчення кожної теми дисципліни виконується за традиційною 4-х бальною шкалою.

Поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, наприклад 4,75.

Оцінювання поточного контролю з дисципліни:

Значення оцінки **«відмінно»**: аспірант виявляє особливі творчі здібності, вмє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вмє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Значення оцінки **«добре»**: аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Значення оцінки **«задовільно»**: аспірант відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Значення оцінки **«незадовільно»**: аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

В кінці кожного заняття викладач повинен оголосити аспірантам їх оцінки, внести відповідний запис до Журналу обліку відвідування та успішності аспірантів та Відомості обліку успішності і відвідування занять аспірантами.

Наприкінці вивчення дисципліни розраховується поточна успішність – середній поточний бал (середнє арифметичне всіх поточних оцінок за традиційною шкалою, округлене до двох знаків після коми).

На останньому практичному занятті викладач зобов'язаний надати інформацію аспірантам щодо результатів їх поточної академічної успішності та академічну заборгованість (якщо така є), а також при виконанні навчальної програми з дисципліни заповнити залікову книжку аспіранта.

Для підвищення середнього балу з дисципліни поточні оцінки «3» або «4» не перескладаються.

В відомість викладачем вноситься оцінка з дисципліни за традиційною та 200-бальною шкалами.

Підсумковий контроль. Вивчення навчальної дисципліни завершується заліком. Залік отримують аспіранти (здобувачі), які не мають пропусків лекцій і практичних занять або відпрацювали пропущені аудиторні заняття і мають середній бал не менше, ніж 3,00.

Самостійна робота аспірантів.

Самостійна робота аспірантів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється на останньому занятті.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, то відпрацювання здійснюється у встановлені викладачем терміни. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/osvitnij-proces.pdf>. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені викладачем терміни.

Політика щодо академічної доброчесності:

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності (посилання на положення на сайті університету <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennja-pro-dobrochesnist.pdf> та визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача при вивченні освітньої компоненти:

- ♦ самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ♦ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та запізнень:. Для отримання задовільної оцінки обов'язковим є відвідування і робота на аудиторних заняттях (практичні заняття). Запізнення аспіранта дозволяється не більше ніж на 10 хвилин.

Мобільні пристрої: на занятті можна користуватись мобільними пристроями з дозволу викладача. *Поведінка в аудиторії:*

Під час знаходження в аудиторії важливі: повага до колег; толерантність до інших; сприйнятливність та неупередженість; здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки (під час дискусій); ретельна аргументація своєї думки; дотримання етики академічних взаємовідносин.